

**‘Quickscan natuurtoets De Vrolijke Noot,
Wapserveen’**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van de Flora- en faunawet*

COLOFON

Titel: 'Quickscan natuurtoets De Vrolijke Noot, Wapserveen'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet

Projectcode: 09202

Status: Definitief rapport

Datum: 5 november 2009

Auteur: Ing. M.G. (Mark)Hoksberg

Eindredactie: Ir. A.B. (Arjen) Goutbeek

Veldonderzoek: Ing. M. Bunskoek

Opdrachtgever: Buro Vijn

Contactpersoon: Dhr. E. Mosterman

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2009)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G. (2009). Quickscan natuurtoets De Vrolijke Noot, Wapserveen; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 09-202. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet en werkwijze	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Methode	5
3.2	Flora	5
3.3	Zoogdieren	5
3.4	Broedvogels.....	6
3.5	Reptielen.....	7
3.6	Amfibieën	7
3.7	Overige soortgroepen	7
4	Geraadpleegde bronnen	8

Bijlage

I	Wettelijk kader
---------	-----------------

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

In verband met de voorgenomen realisatie van een bedrijfswoning en een bedrijfsgebouw op het terrein van biologisch-dynamische kwekerij 'De Vrolijke Noot' aan de Oosterbutenweg te Wapserveen is in opdracht van Buro Vijn (contactpersoon dhr. E. Mosterman) een quickscan natuurtoets uitgevoerd door EcoGroen Advies BV.

Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 22 september 2009 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn op hoofdlijnen getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op basis van de afstand, aard van de ingreep en de barrières tussen de planlocatie en nabijgelegen beschermde natuurgebieden wordt ingeschat dat de plannen geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden, Beschermde natuurmonumenten of EHS. Het gebied ligt in een zone die door de Provincie Drenthe is aangewezen als 'Gebied met waarden voor ganzen, zwanen en steltlopers'. Omdat het plangebied omzoomd is door windsingels zijn echter geen schadelijke effecten op zulke gebieden te verwachten.

Aangetroffen en te verwachten soorten

De planlocatie betreft een bessenperceel op een biologische fruitkwekerij. Langs de westzijde ligt een windsingel. Er is geen sprake van permanent oppervlaktewater.

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- Er zijn geen potentieel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig. De beoogde plannen zullen geen nadelige gevolgen hebben op mogelijk aanwezige vlieg- en/of jachtroutes of op belangrijk foerageergebied van vleermuizen;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde zoogdiersoorten als Gewone bosspitsmuis, Rosse woelmuis, Mol en Egel te verwachten. Zwaardere beschermde zoogdiersoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht;
- De windsingel vormt geschikt broedgebied voor algemene broedvogels zoals Merel, Winterkoning, Vink, Tjiftjaf en Zwartkop. Er zijn geen broedplaatsen aangetroffen en/of te verwachten van vogelsoorten waarvan de broedplaats jaarrond beschermd is;
- De aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën is vanwege het ontbreken van oppervlaktewater niet aan de orde. In de poelen elders op de kwekerij zijn wel enkele laag beschermde amfibieën aangetroffen en/of te verwachten, zoals Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. In de strooisellaag van groenstructuren is bovendien overwintering van laag beschermde amfibieënsoorten als Gewone pad en Kleine watersalamander te verwachten;
- Bij de poelen elders op de kwekerij zijn in het verleden Ringslangen waargenomen, maar deze zijn al enkele jaren niet meer gezien. In het plangebied zelf zijn geen reptielen aangetoond of te verwachten;
- Er zijn geen beschermde vissen en/of ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet is niet aan de orde;
- Voor de in het plangebied mogelijk voorkomende laag beschermde zoogdieren en amfibieën wordt als belangrijkste mitigerende maatregel fasering in tijd genoemd. Schade is - indien de planning van activiteiten dit toelaat - te minimaliseren door grondwerkzaamheden en het eventueel verwijderen van beplanting, zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september - oktober. Dit is buiten de voortplantingsperiode van veel dieren, dus buiten de periode waarin dieren extra kwetsbaar zijn;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na half juli. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Buro Vijn (contactpersoon dhr E. Mosterman) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in het kader van de beoogde realisatie van een bedrijfswoning en een bedrijfsgebouw op het terrein van biologisch-dynamische kwekerij 'De Vrolijke Noot' aan de Oosterbutenweg te Wapserveen.

In verband met de Flora- en faunawet, de Nota Ruimte en de Natuurbeschermingswet is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten. In het voorliggende onderzoek worden de mogelijke consequenties in beeld gebracht van de voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie

Het onderzoeksgebied bestaat uit een perceel op een biologisch fruitkweekbedrijf waar met name vruchtbomen en blauwe bessen worden geteeld. Men is voornemens een bedrijfswoning en een bedrijfsgebouw te bouwen. Bovendien worden enkele bomen uit de windsingel verwijderd om een doorkijk vanaf de weg op het huis en het bedrijfsgebouw te krijgen.

De locatie waar de bedrijfswoning en het bedrijfsgebouw zullen worden gebouwd is nu ingeplant met Blauwe bessen. Aan de westzijde van het plangebied is een windsingel aanwezig. In het plangebied zelf is geen oppervlaktewater aanwezig, maar elders op de kwekerij zijn drie poelen aanwezig. Langs de Oosterbutenweg ligt bovendien een sloot.

Figuur 1: Situering van de onderzoekslocatie (gele omlijning). (Bron kaartondergrond: Google Earth).

Figuur 2: Inrichtingsschets: de bedrijfswoning en het bedrijfsgebouw zijn met rood weergegeven. (Bron kaartondergrond: Google Earth).

1.3 Algemene opzet en werkwijze

Voorliggende quickscan is gebaseerd op één locatiebezoek, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4; Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 2).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten. Ook wordt vermeld welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen.

2 GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van o.a. de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan welk gebiedsgericht natuurbeleid uitwerking heeft in het plangebied.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden - tezamen 'Natura 2000-gebieden' genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten (Ministerie van LNV, 2009).

Natura 2000-gebieden

Het onderzoeksgebied ligt niet in een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde gebied dat hiertoe behoort is 'Havelte Oost', gelegen op een afstand van ongeveer 650 meter van het plangebied. Het gebied is aangemeld vanwege het voorkomen van de volgende habitattypen: stuifzandheiden met struikhei, binnenlandse kraaiheibegroeiingen, zandverstuivingen, zure vennen, vochtige en droge heiden, heischrale graslanden, actieve hoogvenen (heideveentjes), pioniervegetaties met snavelbiezen en oude eikenbossen. Tevens is het gebied aangemeld voor de Kamsalamander en Tapuit.

Gezien de afstand, ligging en aard van de beoogde ingreep vindt als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen geen aantasting plaats van beschermde natuurgebieden.

Beschermde Natuurmonumenten

In de nabijheid van de onderzoekslocatie bevinden zich geen Beschermde Natuurmonumenten. Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is het heideterrein 'Delleburen' in Friesland, op een afstand van ruim 15 kilometer. Gezien de afstand, ligging en aard van de beoogde ingreep vindt als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen geen aantasting plaats van Beschermde Natuurmonumenten.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in het leven geroepen en worden bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen. De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische Hoofdstructuur

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven in de POP II kaart 7 van de website van de Provincie Drenthe. Het betreft weidegebied aan de overzijde van de Wapserveense Aa, op een afstand van circa 480 meter. Gezien de afstand, ligging en aard van de beoogde ingreep is aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet aan de orde.

Natuur buiten de EHS

Het plangebied behoort volgens de POP II kaart 7 van de website van de Provincie Drenthe tot 'Gebied met waarden voor ganzen, zwanen en steltlopers'. De kwekerij is echter omringd door windsingels en gelegen nabij een bebouwingslint. Er is zodoende geen schade aan deze waarden te veronderstellen.

3 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGBIED

3.1 Methode

Het onderzoek is gebaseerd op één dagbezoek op 3 augustus 2009, uitgevoerd door één persoon.

Tijdens het veldonderzoek is aandacht besteed aan o.a. de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (FFW tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4; geraadpleegde bronnen) en 'expert judgement', een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het plangebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.2 Flora

Het plangebied bestaat met name uit bessenstruiken, paden en windsingels. Er zijn alleen zeer algemene plantensoorten aangetroffen als Perzikkruid, Scherpe boterbloem, Gewone paardenbloem, Ridderzuring, Hondsdraf en Haagwinde.

Binnen het plangebied zijn geen beschermde planten of soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Gezien de terreingesteldheid en soortensamenstelling zijn er ook geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst te verwachten.

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Tijdens het veldbezoek zijn de bomen binnen het plangebied geïnspecteerd op aanwezigheid van geschikte holten, spleten en ruimten die als potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen fungeren. In geen van de onderzochte bomen zijn holten aangetroffen die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is in het plangebied geen bebouwing aanwezig.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en kunnen zodoende beschermd zijn.

In het plangebied bevinden zich geen 'onmisbare' lijnvormige elementen welke worden verwijderd. De plannen geven daarom geen aanleiding schade te veronderstellen aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen.

Potentieel foerageergebied

Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Het plangebied en de omgeving van het plangebied zal - ook na de ingreep - geschikt blijven als foerageergebied van vleermuizen.

Overige zoogdieren

Binnen de planlocaties zijn vaste verblijfplaatsen van laag beschermde zoogdieren als Gewone bosspitsmuis, Rosse woelmuis, Mol en Egel (allen FFW tabel 1) aangetoond of te verwachten. Voor deze soorten geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9 en 11 uit de Flora- en faunawet.

Er is ook specifiek gelet op het voorkomen van een zwaarder beschermde soort als Steenmarter (FFW tabel 2). In het plangebied zijn geen sporen aangetroffen als uitwerpselen, prenten en prooiresten die kunnen duiden op de aanwezigheid Steenmarter. Er zijn geen potentieel geschikte verblijfplaatsen van Steenmarters gevonden en deze wordt zodoende ook niet verwacht in het plangebied.

3.4 Broedvogels

Aangezien het veldbezoek na de broedperiode van veel vogels is uitgevoerd, is geen volledig beeld verkregen van de broedvogelsamenstelling in het onderzoekgebied. Wel is op basis van expert judgement een betrouwbare inschatting te maken van de mogelijk aanwezige broedvogels.

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor nog 34 andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van deze soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangend nest te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is; niet van de oude en niet van de nieuwe lijst. Ze worden er op basis van terreinkenmerken ook niet verwacht.

Overige soorten

Aanwezige bomen en struiken vormen geschikt broedbiotoop voor algemene soorten van bos en struweel zoals Merel, Ringmus, Tjiftjaf, Winterkoning, Tjiftjaf en Zwartkop. Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart.

Voor de aanwezige soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen

van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

3.5 Reptielen

In het verleden zijn Ringslangen gezien in het plangebied. Deze strikt beschermde soort (FFW tabel 3) is de laatste jaren echter niet meer waargenomen. Getracht wordt door middel van het aanleggen van speciale broeihopen de soort weer terug te krijgen. De poelen blijven alle gehandhaafd en liggen op ongeveer 45 meter van de plek waar de nieuwbouw zal plaatsvinden. Schade aan eventueel aanwezige Ringslangen is derhalve niet aan de orde. Overige reptielensoorten zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen en worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens ook niet verwacht.

3.6 Amfibieën

In de poelen is alleen de laag-beschermde Bastaardkikker (FFW tabel 1) aangetroffen. Mogelijk komen er nog andere laag- beschermde soorten voor, zoals Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. Zwaarder beschermde soorten worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht.

In de sliblaag in de poelen en sloot, en de strooisellaag in de aanwezige bosschages is overwintering te verwachten van soorten als Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. Het betreft hier algemene, laag beschermde soorten (FFW tabel 1) waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Effecten op overwinterende amfibieën kunnen geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinteringsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

3.7 Overige soortgroepen

Overige strikt beschermde soorten zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen. Ondanks intensieve bemonstering zijn geen vissen aangetroffen in de poelen en de sloot. In het plangebied zijn ook geen beschermde ongewervelden of soorten van de Rode lijst aangetroffen en/of te verwachten.

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van Rode Lijsten flora en fauna.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Nöllert, A. & C. Nöllert (1992). Amfibieëngids van Europa.
- Provincie Drenthe (www.drenthe.info).
- RAVON Reptielen, Amfibieën, Vissenonderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- SOVON Vogelonderzoek Nederland (1996). Broedvogels inventariseren in Proefvlakken, Handleiding Broedvogel Monitoring (BMP). SOVON, Beek-Ubbergen.
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGE

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóór laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

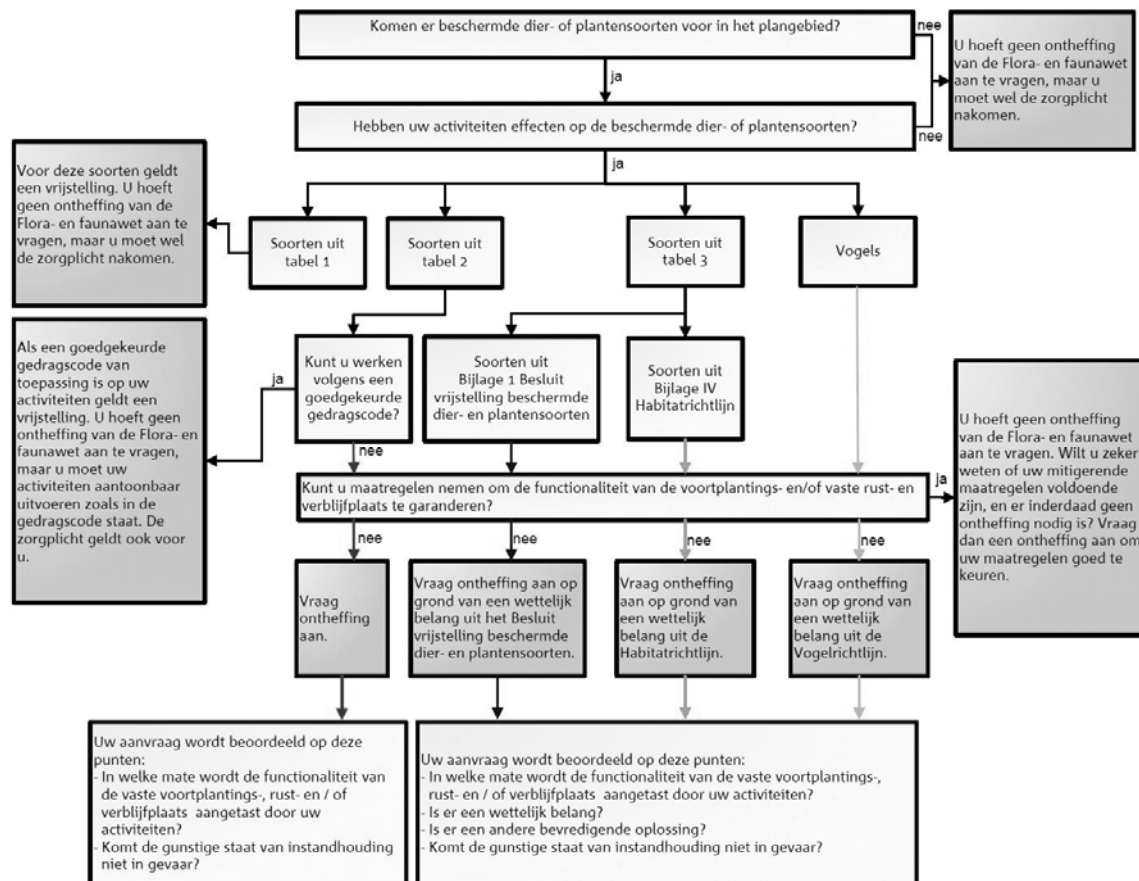
Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in

de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.